

last minute Farmakologia

Redakcja wydania polskiego
Dagmara Mirowska-Guzel

**DO EGZAMINU
W 4 DNI!**

Wydanie 2

Claudia Dellas

last minute Farmakologia

Wydanie 2

Redakcja wydania polskiego
Dagmara Mirowska-Guzel

Tytuł oryginału: *Last Minute Pharmakologie*
Autor: Claudia Dellas

Alle Rechte vorbehalten
2. Auflage 2014
© Elsevier GmbH, München
Der Urban & Fischer Verlag ist ein Imprint der Elsevier GmbH.

ISBN 978-3-437-43083-1
ISBN e-Book 978-3-437-29800-4

This 2nd edition of *Last Minute Pharmakologie* by Claudia Dellas is published by arrangement with Elsevier GmbH, Urban & Fischer Munich.

Książka *Last Minute Pharmakologie*, wyd. 2, autor: Claudia Dellas, została opublikowana zgodnie z umową z Elsevier GmbH, Urban & Fischer Munich.

Wszelkie prawa zastrzeżone, zwłaszcza prawo do przedruku i tłumaczenia na inne języki. Żadna z części tej książki nie może być w jakiegokolwiek formie publikowana bez uprzedniej pisemnej zgody Wydawnictwa. Dotyczy to również sporządzania fotokopii i mikrofilmów oraz przenoszenia danych do systemów komputerowych.

Ze względu na stały postęp w naukach medycznych oraz odmienne nieraz opinie na temat leczenia, jak również możliwość wystąpienia błędu, prosimy, aby w trakcie podejmowania decyzji uważnie oceniać zamieszczone w książce informacje. Pomoże to zmniejszyć ryzyko wystąpienia błędu lekarskiego.

© Copyright for the Polish edition by Edra Urban & Partner, Wrocław 2017

Redakcja naukowa wydania polskiego:
prof. dr hab. Dagmara Mirowska-Guzel

Tłumaczenie z języka niemieckiego: lek. med. Barbara Wencka

Prezes Zarządu: Giorgio Albonetti
Redaktor naczelny: lek. med. Edyta Błażejewska
Redaktor tekstu: Katarzyna Kresak
Redaktor prowadzący: Irena Zaucha-Nowotarska
Opracowanie skorowidza: Dominika Macuta

ISBN 978-83-65625-68-7

Edra Urban & Partner
ul. Kościuszki 29, 50-011 Wrocław
tel.: + 48 71 726 38 35
biuro@edraurban.pl

www.edraurban.pl

Łamanie i przygotowanie do druku: PolSerwis KG

Jak korzystać z książki

Egzamin – co jest ważne

Seria *Last Minute* wydawnictwa Elsevier zawiera zagadnienia, które pojawiły się w pytaniach egzaminacyjnych w ciągu ostatnich 5 lat. Kolorowe oznaczenia odnoszą się do częstości występowania danego zagadnienia na egzaminach, a zatem istotności z punktu widzenia egzaminu.

- Akapity zaznaczone kolorem fioletowym dotyczą zagadnień, które bardzo często pojawiały się w poprzednich egzaminach.
- Akapity w kolorze zielonym dotyczą zagadnień, które pojawiały się średnio często w poprzednich egzaminach.
- Akapity zaznaczone kolorem niebieskim dotyczą zagadnień, które w poprzednich egzaminach pojawiały się raczej rzadko, ale mogą się pojawić ponownie.

Jednostki lekcyjne

 Cała książka została podzielona na dni – jednostki lekcyjne.

Są one oznaczone symbolem zegara: cyfra wskazuje, który to dzień – jednostka lekcyjna.

 Każdy dzień – jednostka lekcyjna – został podzielony na sześć części: zaciemniony obszar wskazuje, w której z nich znajduje się czytelnik.

Online dostępne są materiały do książki

- Oryginalne pytania IMPP
- Typowe pytania i odpowiedzi z egzaminów ustnych do każdego rozdziału.

SPRAWDŹ SWOJĄ WIEDZĘ

- Pytania związane z treścią rozdziału do samodzielnego sprawdzenia wiedzy.

Ramka z uwagami:
ważniejsze fakty, główne reguły

Informacje kliniczne

Spis treści

① Dzień 1

1 Parametry farmakologiczne	1
Farmakokinetyka	1
Farmakodynamika	2
Postaci leków, badania przedrejestracyjne	4
2 Układ nerwowy wegetatywny	5
Leki parasympatykomimetyczne	5
Leki parasympatykolityczne	9
Leki sympatykomimetyczne	10
Leki sympatykolityczne	13
Inne leki hamujące układ współczulny	15
3 Hormony	17
Hormony tkankowe	17
Hormony kory nadnerczy	20
Hormony płciowe	23
4 Krzepnięcie krwi	29
Kumaryna	29
Heparyna i fondaparynuks	30
Inne leki przeciwkrzepliwe	32
Leki fibrynolityczne	33
Leczenie przeciwzakrzepowe i fibrynolityczne	34
5 Nadciśnienie	37
Inhibitory układu renina–angiotensyna–aldosteron	37
Antagoniści kanałów wapniowych	38
Inne leki hipotensyjne	40
Farmakoterapia nadciśnienia tętniczego	42
Farmakoterapia nadciśnienia płucnego	45

② Dzień 2

6 Zaburzenia rytmu serca	47
Leki antyarytmiczne	47
Farmakoterapia zaburzeń rytmu serca	49
7 Niewydolność serca	53
Leki moczopędne	53
Antagoniści receptora aldosteronu	55
Glikozydy naparstnicy	56
Farmakoterapia niewydolności serca	58
8 Choroba niedokrwienne serca (ChNS)	61
Leki przeciwdławicowe	61
Leki przeciwplatekcyjne	62
Farmakoterapia ChNS	64
9 Obturacyjne choroby płuc	67
Leki rozszerzające oskrzela	67
Leki przeciwzapalne	68
Farmakoterapia obturacyjnych chorób płuc	70
10 Leki przeczyszczające, przeciwwymiotne, stosowane w chorobie wrzodowej ...	73
Leki przeczyszczające	73
Leki przeciwwymiotne	74

Leki stosowane w chorobie wrzodowej	75
Farmakoterapia chorób przewodu pokarmowego	77
11 Cukrzyca	81
Insulina	81
Doustne leki przeciwcukrzycowe i leki inkretynowe	82
Farmakoterapia cukrzycy	86
 Dzień 3	
12 Tarczycza, gospodarka lipidowa, dna moczanowa, osteoporoza	89
Leki stosowane w chorobach tarczycy	89
Farmakoterapia chorób tarczycy	91
Leki zmniejszające stężenie lipidów	93
Leki stosowane w dnie moczanowej	94
Leczenie osteoporozy	96
13 Leki przeciwbólowe	99
Opioidowe leki przeciwbólowe	99
Nieopiodowe leki przeciwbólowe	103
Niesteroidowe leki przeciwzapalne (NLPZ)	104
Praktyczne leczenie bólu	106
14 Leki przeciwreumatyczne, immunosupresyjne i cytostatyki	109
Leczenie reumatoidalnego zapalenia stawów	109
Leki immunosupresyjne	112
Leki immunomodulujące	113
Leczenie wybranych chorób dermatologicznych	114
Leki cytostatyczne	116
15 Anestetyki i leki zwiotczające	119
Leki miejscowo znieczulające	119
Anestetyki	120
Leki zwiotczające	123
Prowadzenie znieczulenia	126
 Dzień 4	
16 Leki przeciwdrgawkowe i przeciwparkinsonowskie	127
Leki przeciwdrgawkowe	127
Leczenie padaczki	129
Leki przeciwparkinsonowskie	130
Leczenie w chorobie Parkinsona	132
Leczenie innych chorób neurologicznych	133
17 Leki psychotropowe, uspokajające i nasenne	135
Neuroleptyki	135
Leki przeciwdepresyjne	138
Benzodiazepiny	142
Leki nasenne	143
Leki nootropowe i przeciw omdleniu	145
18 Leki przeciwinfekcyjne	147
Antybiotyki	147
Leki przeciwgrzybicze, przeciwwirusowe, przeciwbacze, chlorheksydyna	153
Leczenie wybranych zakażeń	156
19 Zatrucia	163
Farmakoterapia zatruc	163
Wykaz leków	169
Skorowidz	179

2 Układ nerwowy wegetatywny

■ Leki parasympatykomimetyczne	5
■ Leki parasympatykolityczne	9
■ Leki sympatykomimetyczne	10
■ Leki sympatykolityczne	13
■ Inne leki hamujące układ współczulny	15

Leki parasympatykomimetyczne

Substancje czynne

- Parasympatykomimetyki **bezpośrednie** (agoniści receptora muskarynowego): karbachol, pilokarpina.
- Parasympatykomimetyki **pośrednie** (inhibitory acetylocholinesterazy):
  - edrofonium, donepezyl;
  - estry kwasu karbaminowego: di-, neo-, pirydo-, fizo- i rywastygmina;
  - estry kwasu fosforowego: nie leki, ale środki owadobójcze.

Mechanizm działania

W wegetatywnym układzie nerwowym przekaznikiem między pierwszym a drugim neuronem jest acetylocholina, która łączy się z receptorem nikotynowym. Acetylocholina jest także neurotransmiterem dla narządów końcowych, ale tam łączy się z receptorami muskarynowymi (→ ryc. 2.1).

- Receptory nikotynowe same w sobie są kanałami jonowymi niesprzężonymi z białkami G i powodują depolaryzację błony komórkowej.
- Receptory muskarynowe są sprzężone z białkami G i wpływają na przepuszczalność kanałów jonowych.

Rozkład. W przestrzeni synaptycznej dochodzi do szybkiego rozkładu acetylocholino przez acetylocholinesterazę na cholinę i kwas octowy (→ ryc. 2.2): przyłączenie acetylocholino do centrum estrowego enzymu → acetylacja seryny w centrum estrowym → oddzielenie choliny → uwolnienie reszty kwasu octowego na skutek hydrolizacji centrum estrowego (= regeneracja enzymu).

Ponadto acetylocholina jest rozkładana we krwi i w wątrobie przez niespecyficzne cholinesterazy, dlatego nie wykazuje działania układowego. Ze względu na swój szybki rozkład acetylocholina nie jest stosowana w celach terapeutycznych.

Wzmocnienie działania

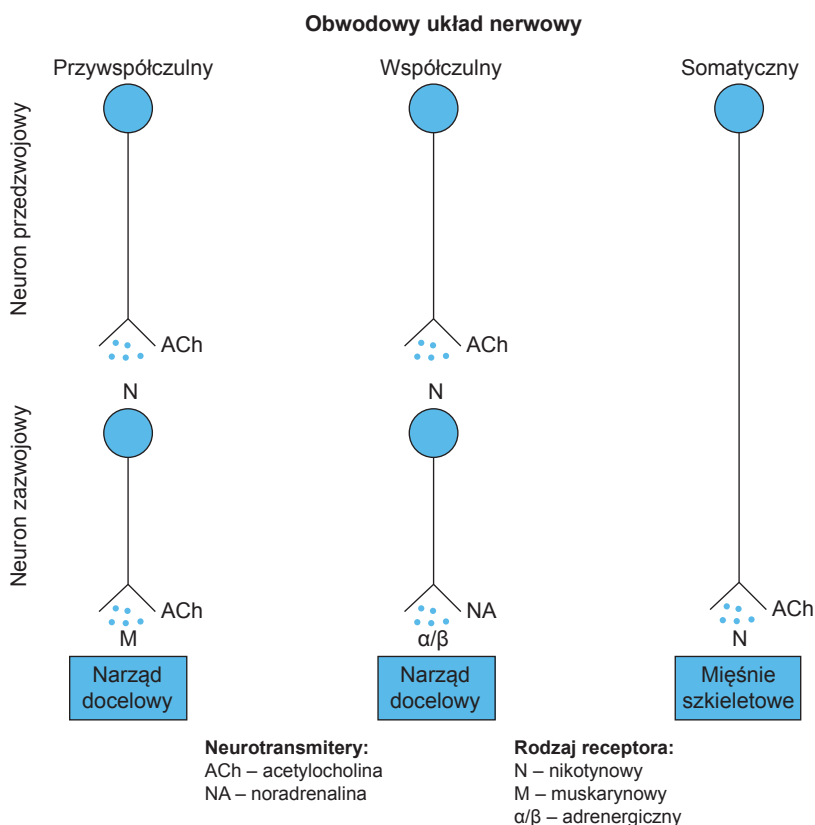
- Działanie acetylocholino na narządy docelowe można „imitować”, stymulując receptory muskarynowe: mechanizm działania parasympatykomimetyków bezpośrednich.
- Działanie cholinergiczne można wzmocnić, hamując rozkład acetylocholino dzięki inhibitorom acetylocholinesterazy: mechanizm działania parasympatykomimetyków pośrednich. Parasympatykomimetyki pośrednie w różny sposób hamują działanie enzymu (→ tab. 2.1).

Efekty działania

Działanie parasympatykomimetyków odzwierciedla działanie układu przywspółczulnego, wywierają one zatem **efekty cholinergiczne**:

- Oczy: skurcz m. zwieracza źrenicy (→ mioza) i m. rzęskowego (→ widzenie blisko).
- Serce: wpływ na węzeł zatokowy i węzeł AV – ujemnie chronotropowo i dromotropowo.
- Gruczoły egzokrynne: zwiększenie wydzielania przez ślinianki, gruczoły łzowe, gruczoły przewodu pokarmowego i oskrzeli.
- Płuca: skurcz mięśni oskrzeli.
- Przewód pokarmowy: przyspieszenie perystaltyki, skurcz pęcherzyka żółciowego, rozluźnienie zwieraczy.
- Pęcherz moczowy: skurcz m. wypieracza moczku, rozluźnienie m. zwieracza cewki moczowej wewnętrznej (→ mikcja).
- Narządy płciowe: erekcja.
- Dodatkowe działania agonistów receptorów muskarynowych, które nie są działaniem przywspółczulnym:
  - pobudzanie receptorów muskarynowych endotelium, tzw. rozkurcz zależny od endotelium: ↓ oporu obwodowego, ↓ RR;
  - aktywacja kanałów potasowych w sercu: dodatnie działanie batmotropowe, ↑ ryzyka migotania przedsionków.

2 Układ nerwowy wegetatywny

Ryc. 2.1. Obwodowy układ nerwowy: neurotransmitery i rodzaje receptorów [V492].

Wskazania

Wskazania do stosowania parasympatykomimetyków pośrednich i bezpośrednich zostały zebrane w → tab. 2.2.

Farmakoterapia jaskry

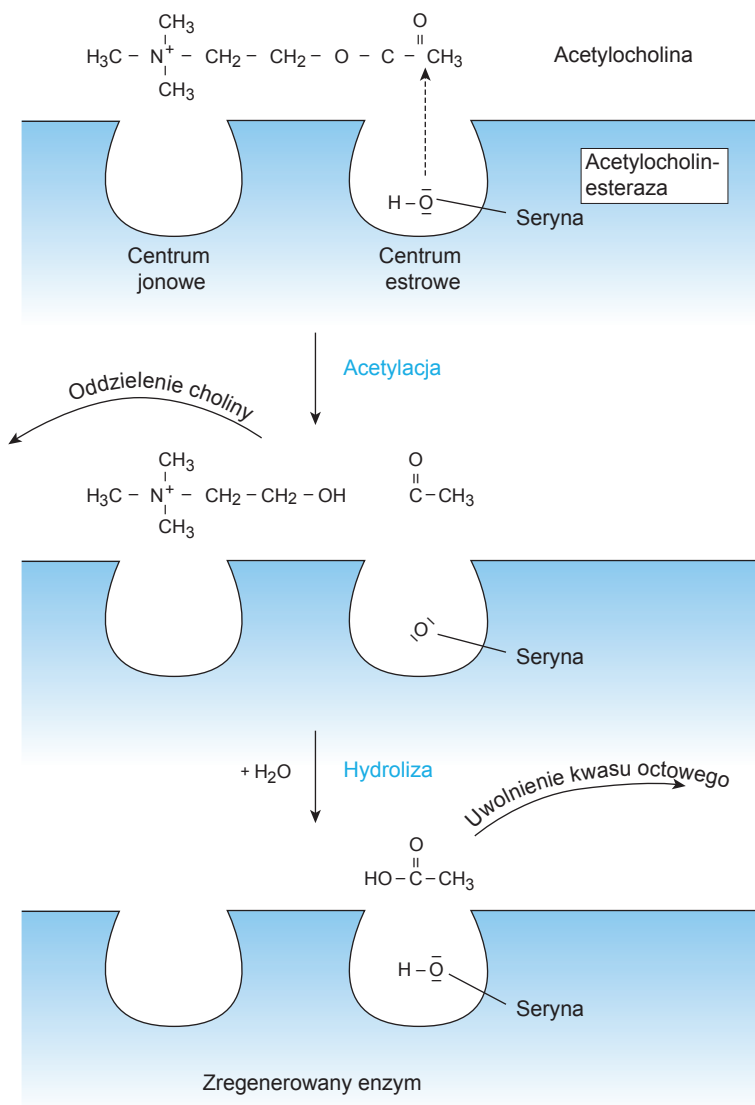
Do leczenia jaskry stosuje się następujące leki, które wpływają na wegetatywny układ nerwowy: pośrednie i bezpośrednie parasympatykomimetyki, bezpośrednie sympatykomimetyki, inne leki hamujące układ współczulny i β-adrenolityki. Ponadto stosuje się analogi prostaglandyn i określone leki moczopędne (inhibitory anhidrazy węglanowej, diuretyki osmotyczne):

- **β-adrenolityki** (np. pindolol): hamują produkcję cieczy wodnistej oka; obecnie leki pierwszego wyboru.
- **Analogi prostaglandyn** (np. latanoprost): zwiększają odpływ cieczy drogą naczyniówkowo-twardówkową; ze względu

na dobrą tolerancję i efekt działania są „nowymi” lekami pierwszego wyboru.

- **Parasympatykomimetyki** (np. karbachol, fizostygmina): poprawiają odpływ cieczy przez struktury kąta przesączania i zwężają źrenicę.
Uwaga: nie wolno stosować parasympatykolityków – poszerzając źrenicę, mogą one wywołać ostry napad jaskry.
- **Sympatykomimetyki bezpośrednie** (np. dipiwefryna = prekursor adrenaliny, adrenalina): zwiększają odpływ cieczy drogą naczyniówkowo-twardówkową, obniżają produkcję cieczy wodnistej.
- **Inne leki hamujące układ współczulny** (np. klonidyna): pobudzają receptory α₂-adrenergiczne i w ten sposób zmniejszają produkcję cieczy wodnistej.
- **Inhibitory anhidrazy węglanowej** (np. acetazolamid, dorzolamid): zmniejszają produkcję cieczy wodnistej.

Ryc. 2.2. Rozkład acetylocholine przez acetylocholinesterazę [V492].

Tab. 2.1. Hamowanie acetylocholinesterazy przez różne parasympatykomimetyki pośrednie

Substancja	Mechanizm hamowania enzymu
Edrofonium, donepezil; inhibitory odwracalne	Nie są substratami dla enzymu, ale tworzą z nim kompleks; w ten sposób blokują rozkład acetylocholine → ↑ stężenia acetylocholine
Estry kwasu karbaminowego: di-, neo-, pirydo-, fizo-, rywastygmina; inhibitory odwracalne	Stanowią substrat dla enzymu i prowadzą do karbamylicacji centrum estrowego enzymu, przez co regeneracja enzymu (hydroliza) zachodzi wolniej (1–4 godz.) i enzym jest zablokowany przez dłuższy czas → ↑ stężenia acetylocholine

(cd.)

2 Układ nerwowy wegetatywny

Tab. 2.1. Hamowanie acetylocholinesterazy przez różne parasympatykomimetyki pośrednie (cd.)

Substancja	Mechanizm hamowania enzymu
Estry kwasu fosforowego (alkilofosforany): paration, dichlorofos, paraokson; inhibitory nieodwracalne (fosforylacja)	Stanowią substrat dla enzymu i fosforylują jego centrum enzymatyczne; wiązanie jest bardzo silne; regeneracja enzymu trwa dłużej niż utworzenie enzymu od nowa

Tab. 2.2. Wskazania do stosowania różnych parasympatykomimetyków

Substancja	Wskazania
Karbachol	<ul style="list-style-type: none"> W terapii jaskry w kroplach do oczu Pooperacyjna atonia pęcherza moczowego: za pomocą betanecholu – pochodnej karbacholu
Pilokarpina	W terapii jaskry w kroplach do oczu
Edrofonium	Brak zastosowania terapeutycznego; wykorzystywany do diagnostyki miastennii (chlorek edrofonium [Tensilon]): przejściowo poprawia siłę mięśniową dzięki chwilowemu zwiększeniu stężenia acetylocholino w płytce motorycznej
Donepezil, rywastygmina	Otępienie w chorobie Alzheimera (→ rozdz. 17)
Di-, neo-, pirydostygmina	<ul style="list-style-type: none"> Atonia pęcherza moczowego, jelit; terapia jaskry; miastenia Dekuraryzacja (zniesienie działania niedepolaryzujących środków zwiotczających, → rozdz. 15)
Fizostygmina	Odtrutka przy zatruciach antagonistami receptora muskarynowego, np. atropiną; hamuje także działanie ośrodkowe

- Diuretyki osmoticzne** (np. mannitol): odwadniają ciało szkliste oka (podawane dożylnie); stosowane tylko w ostrych atakach jaskry.

Farmakokinetyka

Farmakokinetyka amin trzecio- i czwartorzędowych jest różna:

- Aminy trzeciorzędowe** (pilokarpina, donepezil, rywastygmina, fizostygmina): są dobrze wchłanialne i przechodzą do OUN. Do OUN przechodzą także estry kwasu fosforowego.
- Aminy czwartorzędowe** (karbachol, edrofonium, di-, neo-, pirydostygmina): słabo się wchłaniają i nie przechodzą do OUN.

Działania niepożądane

Działania niepożądane zależą od spektrum działania leku:

- Miejscowe przy stosowaniu w kroplach do oczu: **pogorszenie widzenia**, szczególnie w ciemności, ze względu na zwężenie źrenicy i akomodację do widzenia blisko; ↑ wydzielania łez.
- Ogólne przy stosowaniu systemowym: nudności, wymioty, wrzody przewodu pokarmowego, poty, ślinotok, biegunka, parcie na pęcherz, skurcz oskrzeli, bradykardia, ↑ ciśnienia krwi, niewydolność serca.
- Inhibitory acetylocholinesterazy zwiększają także stężenie acetylocholino działającej na receptory nikotynowe w płytce motorycznej → drżenia mięśniowe.

Przeciwwskazania

- Niewydolność serca, choroba niedokrwienna serca.
- Astma oskrzelowa.
- Nadczynność tarczycy: ryzyko zaburzeń rytmu serca.

Zatrucie alkilofosforanami

Jest to zatrucie środkami owadobójczymi – estrami kwasu fosforowego: parationem. Typowo towarzyszy mu zapach czosnuku.

Typowe objawy. Objawy cholinergiczne wynikają z nadmiernej stymulacji:

- Receptorów muskarynowych:** wymioty, biegunka, kolka, mioza, ślinienie się, poty, duszność (na skutek skurczu oskrzeli), niedociśnienie, bradykardia.
- Receptorów nikotynowych:** skurcze mięśni, zaburzenia mowy, drgawki.
- Zgon następuje najczęściej z powodu porażenia mięśni oddechowych.

Rozpoznanie można potwierdzić, oznaczając aktywność cholinesterazy, która przy zatruciu alkilofosforanami jest zmniejszona.

Odtrutki

- Atropina:** hamuje jedynie działanie na receptory muskarynowe.
- Oksymy**, np. pralidoksym, obidoksym: powodują szybką regenerację enzymu. Są jednak skuteczne tylko wtedy, gdy zostaną podane wcześniej. Później dochodzi do „zmian” enzymu na skutek wzmocnienia wiązania z kwasem fosforowym i oksymy przestają być skuteczne.

■ SPRAWDŹ SWOJĄ WIEDZĘ

- Jak działają parasympatykomimetyki?
- Wymień ważniejsze objawy cholinergiczne.
- Jakie są wskazania do stosowania parasympatykomimetyków?

Leki parasympatykolityczne

Zwane także antagonistami receptorów muskarynowych.

Substancje czynne

Atropina, biperyden, butylobromek hioscyny (= bromek N-butyloskopolaminy), ipratropium, oksybutynina, pirenzepina, skopolamina, tiotropium, tropikamid.

Mechanizm działania

Parasympatykolityki, jako **kompetyjni** antagoniści acetylocholin, hamują działanie cholinergiczne w odniesieniu do receptorów muskarynowych.

Effekty działania

Działanie jest „odwrotne” do działania leków parasympatykomimetycznych:

- Oczy: porażenie m. zwieracza źrenicy (→ mydriaza) i m. rzęskowego (→ porażenie akomodacji).
- Serce: dodatnie działanie chronotropowe i dromotropowe na węzeł zatokowy i węzeł AV.
- Gruczoły egzokryjne: zahamowanie wydzielania śliny, potu, śluzu.
- Płuca: relaksacja mięśni drzewa oskrzelowego, zmniejszenie produkcji śluzu.
- Przewód pokarmowy: rozkurcz mięśni gładkich i spadek produkcji soków trawiennych (→ zaparcia).
- Pęcherz moczowy: porażenie m. wypieracza moczu (→ zatrzymanie moczu).
- Działanie na OUN:
  - przy przedawkowaniu atropina ma działanie pobudzające OUN;
  - skopolamina w dawkach terapeutycznych działa depresyjnie na OUN, a w dawkach większych – pobudzająco.

Wskazania

- Zaburzenia rytmu serca przebiegające z bradykardią, blok AV: atropina, ipratropium.
- Mydriatyki:
  - tropikamid: działa przez kilka godzin;
  - skopolamina: działa przez kilka dni;
  - atropina: działa do 2 tygodni.
- Choroba lokomocyjna: skopolamina.
- Skurcz m. przewodów pokarmowych: butylobromek hioscyny.
- Obstrukcyjne choroby płuc: ipratropium, tiotropium.

- Choroba wrzodowa: pirenzepina. Działa relatywnie wybiórczo jako antagonistą zwojowych receptorów muskarynowych M_1 (→ rozdz. 10).
- Choroba Parkinsona: biperyden. Szczególnie w przypadkach parkinsonowskiego zespołu poneuroleptycznego (→ rozdz. 16).
- Dekuraryzacja: atropina dodatkowo do neostygminy.
- Parcia nagłące: oksybutynina. Działa antycholinolitycznie i spazmolitycznie.

Farmakoterapia parć naglących

- **Lekami pierwszego wyboru są antycholinolityki:** obniżają one napięcie m. wypieracza moczu, zależne od pobudzenia układu przywspółczulnego. Zamiast oksybutyniny chętnie stosowany jest chlorek trospium, który zwykle powoduje słabsze działania niepożądane (szczególnie w zakresie suchości jamy ustnej). Kolejną substancją jest propiweryna, która jest lekiem cholinolitycznym, ale wpływając rozkurczowo na mięśnie, oddziałuje również bezpośrednio na mięśnie gładkie pęcherza moczowego.

Farmakoterapia wysiłkowego nietrzymania moczu

- **Duloksetyna:** w istocie jest lekiem przeciwdepresyjnym (hamuje wychwyt zwrotny noradrenaliny i serotoniny) i prawdopodobnie poprzez wpływ na krzyżowy odcinek rdzenia kręgowego powoduje silniejszą zaciśnięcie zwieraczy cewki moczowej w chwili obciążenia. Liczba działań niepożądanych jest jednak dość wysoka (m.in. suchość w jamie ustnej, zaparcia, zmęczenie). Estrogeny podawane ogólnoustrojowo pogarszają nietrzymanie moczu u kobiet, natomiast podawanie estrogenów do pochwo u kobiet po menopauzie może złagodzić nietrzymanie moczu lub nawet doprowadzić do wyleczenia.

Farmakokinetyka

Farmakokinetyka amin trzecio- i czwartorzędowych jest różna:

- **Aminy trzeciorzędowe** (atropina, skopolamina, tropikamid, homatropina, biperyden): są dobrze wchłanialne i przechodzą do OUN.

2 Układ nerwowy wegetatywny

- **Aminy czwartorzędowe** (ipratropium, tiotropium, butylobromek hioscyny): są słabo wchłanialne i nie przechodzą do OUN.
- **Pirenzepina** jest substancją trójpierścieniową, która nie przenika do OUN.

Działania niepożądane

Działania niepożądane określa się jako **objawy antycholinolityczne** i zależą one od profilu działania leku.

Objawy antycholinolityczne w zależności od wpływu leku na określony narząd:

- Ślinianki: suchość w jamie ustnej.
- Gruczoły potowe i naczyń: sucha, zaczerwieniona skóra; hipertermia.
- Oczy: mydriaza, fotofobia, porażenie akomodacji, ryzyko napadu jaskry.
- Serce: tachykardia, arytmia, napad dławicy piersiowej.
- Pęcherz moczowy: zatrzymanie moczu.

- Przewód pokarmowy: zaparcia.
- OUN: pobudzenie po atropinie, wpływ depresyjny skopolaminy.

Zatrucie atropiną

Do zatrucia może dojść na skutek spożycia pokrzywy wilczej jagody, lulka lub nasion bielunia dziedzierzawy albo w wyniku przedawkowania leków. Pojawiają się wyżej opisane objawy **antycholinolityczne** w takiej kolejności, w jakiej wymieniono je w ramce.

- **Odrutka:** fizostygmina jako działający ośrodkowo pośredni parasympatykomimetyk.
- W diagnostyce różnicowej istotny jest zespół sympatykomimetyczny, w przypadku którego dochodzi do nadmiernego wytwarzania potu oraz nie występuje zaleganie moczu ani spowolnienie perystaltyki.

SPRAWDŹ SWOJĄ WIEDZĘ

- Jak działają leki parasympatykolityczne?
- Wiedząc, jak działają leki parasympatykolityczne, określ wskazania do ich stosowania.
- Wymień objawy antycholinolityczne.

Leki sympatykomimetyczne

Substancje czynne

Sympatykomimetyki bezpośrednie:

- α - i β -mimetyki: noradrenalina (norepinefryna), adrenalina (epinefryna), dopamina, dobutamina.
- α -mimetyki: norfenefryna, fenylefryna, ksylo-metazolina, etylefryna.
- $\beta_{1/2}$ -mimetyki: izoprenalina, orcyprenalina.
- β_2 -mimetyki: terbutalina, fenoterol, salbutamol (inne β_2 -mimetyki → rozdz. 9).

Sympatykomimetyki pośrednie:

- Efedryna, atomoksetyna.
- Pochodne fenyletyloaminy – stymulanty. Zastosowanie terapeutyczne: tylko metylofenidat i dekstroamfetamina. [Do syntetycznych pochodnych fenyletyloaminy należą m.in. amfetamina, *ecstasy* – przyp. tłum.].

Mechanizm działania

W układzie nerwowym współczulnym neurotransmiterem między 1. a 2. neuronem jest acetylocholina, która łączy się z receptorem nikotynowym. Bódcze do narządów końcowych przekazuje noradrenalina, która łączy się z receptorami adrenergicznymi typu α i β (→ ryc. 2.1).

- Sympatykomimetyki **bezpośrednie:** pobudzenie receptorów adrenergicznych typu α lub β „naśladuje” wpływ układu współczulnego na narządy końcowe.
- Sympatykomimetyki **pośrednie:** zwiększają uwalnianie noradrenaliny z aksonów i w ten sposób wzmacniają efekt sympatykomimetyczny.

Efekty działania

Efekty działania sympatykomimetyków są zależne od ich dystrybucji w organizmie i powinowactwa do receptorów adrenergicznych (→ tab. 2.3).

Efekty działania sympatykomimetyków bezpośrednich są zróżnicowane i zależą od powinowactwa substancji do receptorów adrenergicznych:

- **Noradrenalina:**
  - $\alpha > \beta_1 > \beta_2$;
  - skurcz naczyń poprzez receptory α_1 ;
    - ↑ oporu obwodowego, ↑ skurczowego i rozkurczowego RR, odruchowy ↓ HR.
- **Adrenalina:**
  - $\beta > \alpha$;
  - dodatni efekt inotropowy i chronotropowy poprzez receptory β_1 , rozszerzenie naczyń poprzez receptory β_2 ; ↑ rzutu serca, ↑ skur-

Tab. 2.3. Rozmieszczenie receptorów adrenergicznych i ich działanie

Receptor	Rozmieszczenie	Działanie
α_1	Naczynia: skóra, błony śluzowe, mięśnie szkieletowe, nerki, śledziona	Skurcz naczyń: $\uparrow$ RR
	Oczy	Skurcz m. rozwieracza źrenicy: mydriaza
	Ślinianki	Mała ilość lepkiej wydzieliny
	Zwieracze: pęcherz, przewód pokarmowy	Skurcz
	Mięsień macicy	Skurcz
α_2	Błona presynaptyczna	$\downarrow$ uwalniania noradrenaliny
β_1	Serce	Dodatkowo chrono-, dromo-, batmo- i inotropowo: $\uparrow$ zapotrzebowania na O_2
	Nerki	$\uparrow$ wydzielania reniny: aktywacja układu RAA
β_2	Wątroba	Glikogenoliza, glukoneogeneza
	Tkanka tłuszczowa	Lipoliza
	Mięśnie szkieletowe	Glikogenoliza, nasilenie wychwytu potasu: ryzyko hipokaliemii, drżeń
	Oskrzela	Rozkurcz
	Macica	Rozkurcz, zanik skurczów
	Przewód pokarmowy	$\downarrow$ perystaltyki
	Naczynia: mięśnie szkieletowe, serce	Rozszerzenie naczyń: $\downarrow$ RR, poprawa przepływu wieńcowego
	Oczy	$\uparrow$ produkcji cieczy wodnistej

czowego RR, $\uparrow$ HR (bezpośredni wpływ chronotropowo dodatni), $\downarrow$ oporu obwodowego, $\downarrow$ rozkurczowego RR (dzięki wazodylatacji).

- **Dopamina:**

- receptor dopaminowy $> \beta_1 > \alpha$;
- w małych dawkach działa wazodylatacyjnie przez receptory dopaminergiczne D_1 w naczyniach krwionośnych nerek i śledziony;
- wcześniej stosowano dopaminę w „dawkach nerkowych”, aby poprawić ukrwienie nerek i chronić je przed uszkodzeniem, np. w przebiegu wstrząsu hipowolemicznego;
- w dawkach pośrednich działa jak adrenalina.

- **Dobutamina:**

- β i α_1 ;
- dobutamina nie pobudza żadnego receptora dopaminergicznego, nawet jeśli jest on na nią wrażliwy;
- wpływa przede wszystkim na serce – inotropowo i chronotropowo dodatnio; na naczynia krwionośne wywiera efekty przeciwstawne: rozszerza je przez receptor β_2 i prowadzi do ich skurczu przez receptor α_1 .

- **α -mimetyki:** skurcz naczyń.

- **$\beta_{1/2}$ -mimetyki:**

- β_1 : wpływają chronotropowo, dromotropowo i inotropowo dodatnio;
- β_2 : rozkurcz oskrzeli i mięśnia macicy.

- **β_2 -mimetyki:** rozkurcz oskrzeli i mięśnia macicy.

- Noradrenalina jest silnym wazopresorem. Stosuje się ją przede wszystkim we wstrząsie septycznym lub anafilaktycznym.
- Paradoksalne działanie hipotensyjne: w obecności α -mimetyków adrenalina powoduje obniżenie ciśnienia krwi, ponieważ działa wówczas tylko na receptory β_2 , które powodują rozkurcz naczyń krwionośnych.

Wskazania

Sympatykomimetyki bezpośrednie: wskazania zostały zebrane w $\rightarrow$ tab. 2.4.

Sympatykomimetyki pośrednie:

- **Metylofenidat:** pochodna fenyloetyloaminy, zaliczany do neuroleptyków i stosowany tylko z przepisu uprawnionego lekarza:
  - u dzieci z ADHD;
  - jako stymulant w narkolepsji.

Metylofenidat, podobnie jak inne pochodne fenyloetyloaminy, hamuje apetyt. Dlatego w czasie terapii należy kontrolować masę ciała, rozwój fizyczny i apetyt chorego.

2 Układ nerwowy wegetatywny

Tab. 2.4. Wskazania do stosowania sympatykomimetyków bezpośrednich

Substancja czynna	Wskazanie
Noradrenalina, adrenalina, dopamina, dobutamina	<ul style="list-style-type: none"> Niewydolność krążenia Adrenalina: reanimacja, asystolia, dodatek do anestetyków miejscowych
Norfefryna, fenylefryna	<ul style="list-style-type: none"> Mydriatyki Dodatek do anestetyków miejscowych celem uzyskania lokalnego skurczu naczyń
Ksylometazolina	Krople do nosa
Etylefryna	<ul style="list-style-type: none"> Hipotonia Priapizm: podanie do ciał jamistych
Izoprenalina, orcyprenalina	Zaburzenia rytmu serca przebiegające z bradykardią, blok av
Terbutalina, fenoterol, salbutamol	<ul style="list-style-type: none"> Astma oskrzelowa i pochl: inhalacje Tokoliza: fenoterol dożylnie Hiperkaliemia: inhalacje lub dożylnie

- Dekstroamfetamina:** pochodna fenyletyloaminy, wpisana do *Wykazu środków odurzających i substancji psychotropowych*, stosowana w ADHD, gdy zawiódł metylofenidat.
- Atomoksetyna:** nie jest pochodną fenyletyloaminy, ale sympatykomimetykiem działającym ośrodkowo, nie należy do *Wykazu środków odurzających i substancji psychotropowych*, stosowana w ADHD.
- Efedryna:** składnik preparatów złożonych stosowanych w leczeniu nieżyty nosa, przeziębienia i astmy. Charakteryzuje ją potencjał uzależniający.

Farmakokinetyka

Katecholaminy endogenne powstają z tyrozyny (tyrozyna → DOPA → dopamina → noradrenalina → adrenalina). **Inaktywacja** zachodzi przez:

- Wychwył zwrotny: wchłonięcie z powrotem do neuronu.
- Rozkład przez COMT (katecholo-O-metylotransferazę) i MAO (monoaminooksydazę) do kwasu wanilinowomigdałowego.

Większość sympatykomimetyków:

- Charakteryzuje się niską biodostępnością po podaniu doustnym.
- Działa tylko miejscowo, np. stosowane w inhalacjach terbutalina, fenoterol.
- Do uzyskania działania systemowego musi być podawana dożylnie, np. adrenalina, noradrenalina.

Działania niepożądane

Działania niepożądane można przewidzieć na podstawie efektów działania:

- Arytmie, tachykardia, napady dławicy piersiowej, zaburzenia mikcji, hipokaliemia, hiperglikemia, drżenia.

- Przy kroplach donosowych: zanik błony śluzowej – dlatego nie wolno stosować ich przewlekle.
- W przypadku β_2 -mimetyków stosowanych w inhalacjach wymienione działania niepożądane obserwuje się przy dużych dawkach leków, ponieważ działają one ogólnoustrojowo i pobudzają również receptory β_1 .
- Metylofenidat: zaburzenia zasypiania, zmniejszenie masy ciała, nadciśnienie, tachykardia.

Przedawkowanie metylofenidatu, ale również kokainy czy teofiliny (→ rozdz. 9), może prowadzić do rozwoju tzw. zespołu sympatykomimetycznego, który charakteryzują następujące objawy: nadciśnienie, skurcz naczyń obwodowych, tachykardia, gorączka, poty, drżenia, suchość w jamie ustnej, skurcze mięśni.

Substancje z grupy amfetaminy są nielegalnie stosowane jako narkotyki (*speed, crystal*). Jako sympatykomimetyki pośrednie wywołują one:

- Skurcz naczyń obwodowych, wzrost ciśnienia krwi.
- Poty, drżenia, suchość w jamie ustnej, hipertermię.
- Odruchową bradykardię, ale również tachyarytmie.

Ponadto wywołują stan euforii, wzmacniają poczucie siły, zwiększają czuwanie i poprawiają zdolności wykonawcze.

SPRAWDŹ SWOJĄ WIEDZĘ

- Wymień reakcje, jakie występują na skutek pobudzenia różnych receptorów adrenergicznych, i wskaż, które z nich można wykorzystać w celach terapeutycznych.
- Jakie są wskazania do stosowania sympatykomimetyków?
- Wymień działania niepożądane sympatykomimetyków bezpośrednich.

Leki sympatykoliczne

Substancje czynne

α -adrenolityki:

- Nieselektywne α -adrenolityki: fenoksybenzamina.
- Selektywne α_1 -adrenolityki: prazosyna, dokazosyna, urapidil, karwedilol.
- Selektywne α_1 -adrenolityki z dominującym działaniem na podtyp α_{1A} : alfuzosyna, tamsulozyna.
- Selektywne α_2 -adrenolityki: johimbina.

β -adrenolityki:

- Nieselektywne β -adrenolityki: karwedilol, propranolol, tymolol, sotalol, pindolol.
- Kardioselektywne β_1 -adrenolityki: atenolol, bisoprolol, metoprolol, nebiwolol, celiprolol, acebutolol, betaksolol, esmolol.

- Nazwy β -adrenolityków zazwyczaj mają końcówkę **-olol**. **Wyjątki:** karwedilol, sotalol.
- Nazwy β_2 -mimetyków ($\rightarrow$ rozdz. 2 i 9) zazwyczaj mają końcówkę **-erol**. **Wyjątki:** salbutamol, terbutalina.

Mechanizm działania

Leki sympatykoliczne są kompetycyjnymi antagonistami określonych receptorów adrenergicznych.

Wyjątek: fenoksybenzamina jest antagonistą niekompetycyjnym; nieodwracalnie blokuje działanie receptorów α , łącząc się z nimi wiązaniem kowalencyjnym $\rightarrow$ długi okres działania. Niektóre z β -adrenolityków posiadają częściową **aktywność wewnętrzną**, co oznacza, że są równocześnie agonistami i antagonistami: pindolol, celiprolol, acebutolol. Nie wykazano do tej pory przewagi w stosowaniu częściowych agonistów. Za pozytywne efekty terapii choroby niedokrwiennej serca i niewydolności serca odpowiadają czysci agonisci.

Niektóre substancje działają także poprzez inne receptory:

- Urapidil: antagonist receptorów α_1 + agonista ośrodkowych receptorów 5-HT_{1A}. Dodatkowo obniża ciśnienie krwi.

Tab. 2.5. Skutki biologiczne zablokowania receptorów adrenergicznych

Sympatykolityk	Efekty działania
Nieselektywne α -adrenolityki	<p>Układ współczulny może funkcjonować tylko z udziałem receptorów β.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Rozszerzenie naczyń (β_2) $\rightarrow$ $\downarrow$ RR + hipotonia ortostatyczna + odruchowa tachykardia. • $\uparrow$ uwalniania reniny (β_1) $\rightarrow$ retencja sodu i wody. • $\uparrow$ uwalniania noradrenaliny z aksonów na skutek zaniku sprzężenia zwrotnego ze względu na blokadę receptorów α_2 $\rightarrow$ nasilenie wyżej wymienionych efektów.
Selektywne α_1 -adrenolityki	<ul style="list-style-type: none"> • Efekty podobne jak przy nieselektywnych α-adrenolitykach, ale: zostaje utrzymane ujemne sprzężenie zwrotne na stężenie noradrenaliny poprzez α_2-receptory. Dlatego odruchowa tachykardia i retencja sodu oraz wody są minimalnie wyrażone. • Stosowane w dawkach terapeutycznych wywołują ponadto rozkurcz mięśni gładkich szyi pęcherza moczowego i prostaty poprzez receptory α_{1A} $\rightarrow$ $\downarrow$ oporu drogi odpływu moczu.
Selektywne α_2 -adrenolityki (johimbina)	Wspomaganie erekcji poprzez hamowanie ośrodkowych i obwodowych receptorów α_2 .
β -adrenolityki	<ul style="list-style-type: none"> • Wpływają na serce przez receptory β_1: chrono-, dromo-, ino- i batmotropowo ujemnie $\rightarrow$ $\downarrow$ rzutu serca + $\downarrow$ HR + $\downarrow$ czasu pobudzenia + $\downarrow$ sercowego zapotrzebowania na O_2. • Ponadto $\downarrow$ wydzielania reniny. Jednak ze względu na blokadę receptorów β początkowo wzrasta opór naczyniowy; później dochodzi do jego spadku $\rightarrow$ $\downarrow$ RR. • Jeśli lek działa również na receptory β_2, wówczas występuje więcej działań niepożądanych.

2 Układ nerwowy wegetatywny

- Karwedilol: antagonist receptorów $\beta_{1/2}$ + antagonist receptorów α_1 . Dodatkowo wywołuje rozkurcz naczyń.
- Nebiwolol: antagonist receptorów β_1 , stymuluje uwalnianie NO. Dodatkowo wywołuje rozkurcz naczyń.
- Sotalol: antagonist receptorów $\beta_{1/2}$, hamuje potasowe kanały jonowe. Lek arytmiczny (→ rozdz. 6).

Efekty działania

Efekty biologiczne, jakie pojawiają się po zablokowaniu receptorów adrenergicznych, zostały w skrócie przedstawione w → tab. 2.5.

Wskazania

α -adrenolityki:

- Fenoksybenzamina: lek z wyboru w leczeniu guza chromochłonnego, ponieważ dobrze obniża ciśnienie tętnicze. Wada: wiele działań niepożądanych.
- Prazosyna, doksazosyna: nadciśnienie tętnicze, choroba Raynauda, łagodny rozrost prostaty.
- Alfuzosyna, tamsulozyna: łagodny rozrost prostaty, leczenie zachowawcze w kamicy moczowodów.
- Urapidil: nadciśnienie tętnicze, szczególnie przełom nadciśnieniowy, ze względu na szybki początek działania.
- Jorhimbina: zaburzenia erekcji.

β -adrenolityki:

- Nadciśnienie tętnicze (→ rozdz. 5). Stosowane także u ciężarnych, najczęściej metoprolol.
- Zaburzenia rytmu serca z tachykardią:
  - β -adrenolityki są lekami przeciwarrytmicznymi II klasy; sotalol należy do klasy III (→ rozdz. 6);
  - do ostrego leczenia i podaży substancji *i.v.* w przypadku tachykardii nadaje się np. metoprolol, jak również ultrakrótko działający esmolol, którego czas półtrwania wynosi 9 min.
- Przewlekła niewydolność serca (→ rozdz. 7).
- Choroba niedokrwienna serca (→ rozdz. 8).
- Drżenia: przede wszystkim propranolol.
- **Zapobieganie** napadom migrenowym: propranolol, metoprolol. **Nie** są przeznaczone do jej **leczenia**.
- Obniżanie ciśnienia wewnątrzgałkowego w jaskrze: pindolol, tymolol w kroplach do oczu.
- Obniżanie ciśnienia w krążeniu wrotnym przy krwawieniu z żyłaków przełyku oraz leczenie nadciśnienia wrotnego: propranolol.

Działania niepożądane

α -adrenolityki:

Hipotonia ortostatyczna, retencja wody i sodu, tachykardia (szczególnie w przypadku leków nieselektywnych).

β -adrenolityki:

- Niewydolność serca (β_1): dlatego powolne zwiększanie dawki.
- Bradykardia (β_1).
- Zwiększenie oporu w drogach oddechowych (β_2).
- Hipoglikemia przy farmakoterapii cukrzycy.
- Zaburzenia obwodowego przepływu krwi (β_2).
- Zaburzenia gospodarki lipidowej: ↑ stężenia trójglicerydów, ↓ stężenia HDL.
- Pogorszenie przebiegu łuszczycy.
- Pogorszenie przebiegu miastonii.
- Efekt odbicia przy szybkim odstawieniu.

β -adrenolityki mogą doprowadzić do pogorszenia niewydolności serca, gdy poda się je zbyt szybko w zbyt dużych dawkach lub gdy zostaną zastosowane w przypadku dekomensacji choroby. Jednak przy rozważnym stosowaniu poprawiają rokowanie długoterminowe, dlatego nadal istnieją wskazania do stosowania ich w przewlekłej niewydolności serca.

β -adrenolityki należy ostrożnie stosować u chorych z następującymi chorobami współistniejącymi:

- Cukrzyca: lepszym wyborem są kardioselektywne β_1 -adrenolityki.
- Guz chromochłonny: leczenie przygotowawcze za pomocą α -adrenolityków, inaczej ryzyko przełomu nadciśnieniowego.
- Choroba tętnic obwodowych: preferowane β -adrenolityki rozszerzające naczynia (karwedilol, nebiwolol).
- Łuszczycy.
- Niewydolność serca.

Przeciwwskazania do stosowania β -adrenolityków

- Astma oskrzelowa, ale należy także uważać w POChP.
- Blok AV II° i III°, zespół chorej zatoki, blok zatokowo-przedsionkowy.
- Niedociśnienie.
- Zaawansowana choroba tętnic obwodowych, zdekomensowana niewydolność serca.
- Zaostrzenie łuszczycy.
- Równoczesna terapia werapamillem lub diltiazemem.

SPRAWDŹ SWOJĄ WIEDZĘ

- Podaj, jaki jest mechanizm działania następujących substancji: nebiwolol, propranolol, prazosyna, metoprolol, fenoksybenzamina, urapidil, karwedilol.
- Jakie są wskazania i przeciwwskazania do stosowania β -adrenolityków?
- Jakie działania niepożądane rozwijają się przy stosowaniu nieselektywnych α -adrenolityków i czym są one spowodowane?

Inne leki hamujące układ współczulny

Substancje czynne i mechanizm działania

Leki te, na drodze różnych mechanizmów, powodują obniżenie stężenia noradrenaliny w komórkach docelowych unerwianych przez układ współczulny ($\rightarrow$ tab. 2.6). Skutkiem tego dochodzi do $\downarrow$ oporu naczyń obwodowych, $\downarrow$ rzutu serca, $\downarrow$ RR, $\downarrow$ HR (bez odruchowej tachykardii!).

Po dożylnym podaniu **klonidyny** może dojść do krótkotrwałego zwiększenia ciśnienia krwi na skutek stymulacji postsynaptycznych receptorów α_1 w mięśniach gładkich naczyń $\rightarrow$ skurcz naczyń. W późniejszym czasie przeważa efekt obniżania ciśnienia.

Wskazania

- **Nadciśnienie tętnicze:**
  - w przełomie nadciśnieniowym stosuje się klonidynę;
  - **α -metyldopa jest przeznaczona do leczenia ciężarnych.**

- **Jaskra:** krople do oczu z klonidyną lub guanetydyną.
- **Głód opiatowy, delirium alkoholowe:** klonidyna.
- Dodatkowo w terapii bólu przy bólach neuropatycznych: klonidyna.
- Guanetydyna: **dożylna blokada układu współczulnego.** Dzięki zablokowaniu kanałów sodowych neuronów noradrenergicznych można uzyskać regionalne znieczulenie bez blokowania aferentnych włókien bólowych.

Rezerpiny ze względu na nasilone działania niepożądane już się nie stosuje.

Działania niepożądane

- Sedacja, **suchość w jamie ustnej.**
- **Retencja sodu i wody,** zaburzenia pozycji stojącej.
- Objawy parkinsonopodobne przy stosowaniu α -metyldopy i rezerpiny.
- Depresja przy stosowaniu rezerpiny.

Tab. 2.6. Mechanizm działania innych leków hamujących układ współczulny

Substancja	Mechanizm działania
Klonidyna, moksonidyna	Agonista receptorów $\alpha_2 > \alpha_1$: <ul style="list-style-type: none"> • Pobudzenie ośrodkowych receptorów α_2: $\downarrow$ aktywności układu współczulnego. • Pobudzenie obwodowych presynaptycznych receptorów α_2: nasilenie ujemnego sprzężenia zwrotnego wpływającego na uwalnianie noradrenaliny $\rightarrow$ $\downarrow$ stężenia noradrenaliny.
α-metyldopa	Agonista receptorów $\alpha_2 > \alpha_1$: <ul style="list-style-type: none"> • Transportowana do OUN za pomocą przenośników aminokwasów, gdzie jest metabolizowana do α-metylonoradrenaliny. • Pobudzenie ośrodkowych receptorów $\alpha_2 \rightarrow$ $\downarrow$ aktywności układu współczulnego.
Guanetydyna	Hamuje kanały sodowe bramkowane napięciem, działa tylko obwodowo: hamowanie potencjałów czynnościowych i $\downarrow$ uwalniania noradrenaliny.
Rezerpina	Powolne opróżnianie pęcherzyków zawierających noradrenalinę $\rightarrow$ $\downarrow$ stężenia noradrenaliny, ale również $\downarrow$ stężenia dopaminy i serotoniny.

SPRAWDŹ SWOJĄ WIEDZĘ

- Jak działają inne leki hamujące układ współczulny?
- Jakie są wskazania terapeutyczne dla obecnie używanych leków hamujących układ współczulny?
- Jakie działania niepożądane mogą wystąpić w czasie leczenia klonidyną?

last minute – WYKORZYSTAJ KAŻDĄ MINUTĘ!

Uczyłeś się farmakologii, a teraz chcesz powtórzyć najważniejsze informacje i sprawdzić się przed testem? Właśnie to umożliwia Ci seria **last minute!**

W książce:

- Idealne streszczenie materiału
- Tylko informacje, które są niezbędne, aby zdać egzamin
- Niezwykle dydaktyczny układ, ułatwiający zapamiętywanie
- Podział materiału umożliwiający dokładne rozplanowanie czasu na powtórkę

last minute – OPTIMALNE PRZYGOTOWANIE I POWTÓRKA TUŻ PRZED EGZAMINEM

Tytuł oryginału: **Last Minute Farmakologie.**
Publikację wydano na podstawie umowy z Elsevier.

ELSEVIER

ISBN 978-83-65625-68-7

9 788365 625687 >